Alfabe Öğretiminin Bilimsel Yolu

Yazan: **Cavit BİNBAŞIOĞLU**

24-28 Eylül 1990 tarihleri arasında toplanan Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi'nde Dr. Firdevs Güneş'in hazırladığı «1990 Dünya Okuma-Yazma Yılı ve Ülkemizdeki Durum» adlı bildiri genel kurulda tartışılırken üyelerden Cavit Binbaşıoğlu, Fakülte çevresinde uygulandığı bildirilen okuma-yazma projesinde ilk okuma ve yazma öğretiminde hangi öğretim yönteminin uygulandığını sordu. Bildiri sahibi «Cümle yöntemi» uygulandığını ve başarılı bir sonuç alındığını söyledi. Bunun üzerine Cavit Binbaşıoğlu, «Bu konuda TRT'ye bir mesajım olacak» diyerek söz istedi. Başkan söz verdi.

Cavit Binbaşıoğlu:

— Sayın arkadaşımız 1990 Dünya Okuma-Yazma Yılı nedeniyle, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde açılan okuma-yazma kursunu ve burada uygulanan öğretim yöntemlerini tanıttı. Kendisine teşekkür ederiz. Beni asıl ilgilendiren yetişkinlere özgü olan bu kursta uygulanan öğretim yöntemidir. Anladığımıza göre, okuma ve yazma yöntemi olarak cümle yöntemi uygulanmış. Bu yöntem, yetişkinlerden çok, çocuklara özgü olsa da, başarılı sonuç alınmış olması sevindiricidir. Şimdi, bu münasebetle, buradan TRT'ye bir mesaj göndermek istiyorum. Biliyorsunuz, Televizyonda «Susam Sokağı» adlı bir çocuk programı [redacted] programda, asıl amacı ilk okuma-[redacted]na öğretmek olmasa da, ilk okuma-yazma öğretimiyle ilgili olarak çocuklara [redacted]ra temel yaşantılar kazandırılıyor. Bu temel yaşantılar, eğitim dünyasında 100 yıldır bilinen bilimsel verilere aykırıdır. Hepimizin bildiği üzere, ilk okuma ve yazma öğretiminde «cümle yöntemi» uygulanmasının iki temel nedeni vardır. Bunlardan biri fizyolojik nedendir ki, gözün yapısı ve çalışmasıyla ilgilidir. Diğeri de psikolojik nedendir ki, zihnin nesne ve şekilleri algılama yeteneğiyle ilgilidir. Ben, otuz yıldan fazla bir süre ile bunları okuttum. Şimdi, bunu çok kısa olarak açıklamak isterim:

1. Fizyolojik neden: Bunun, gözün yapısı ve çalışmasıyla ilgili olduğunu söylemiştim. Bu nedene göre, göz, satır üzerinde okurken, bir baştan diğer başa, kayarak ilerlemez. Göz, satır üzerinde birtakım sıçramalar yaparak ilerler. Her sıçramanın sonunda bir miktar durur. Okuma, bu duraklama sırasında gerçekleşir. Yani, okunan metnin klişesi (şekli), zihinde «anlam»a çevrilir. Zihnin güçlük bakımından, bir harfe verdiği anlam ile bir cümleye verdiği anlam arasında bir fark yoktur. Bu nedenle, göz, okurken, bir satır üzerinde, bir bakışta ne kadar çok bir alanı görürse ve duraklama noktalarında ne kadar az dururssa, okuma da o kadar hızlı ve anlamlı olur. Bu durum, yani gözün hareketleri ve okuma sürecinin oluşu, bundan yüz sene kadar önce fotoğraf makineleriyle çekilmiştir. Okuma kusurları, böylece —âdeta tıpta kullanılan röntgen cihazının yaptığı gibi— tesbit edilebilmektedir. Bu konuda elimde bilimsel bir makale var. Fotokopisini gösteriyorum. Sayın hocam Hüsnü Cırıtlı'nın 1942 yılında İlköğretim Dergisi,nin 92. sayısında çıkmış bir makale. Gözün söz konusu hareketleri bu fotoğrafta görülüyor. Herhalde fotoğraf yalan söylemiyor.

2. Psikolojik neden: Bu, psikolojide Gestalt akımla ilgili bir nedendir. Buna göre, insan, özellikle çocuk, herhangi bir nesne ya da şekli, onun içinde bulunduğu gruba, yahut o gruptaki diğer nesne ve şekillere bağlı olarak algılar. Örneğin, çocuğa göre «Araba» yazısındaki «A» harfi, «At» yazısındaki «A» harfi değildir. Çocuk, yetişkinlerdeki gibi bir anlayışa «çözümleme» ve «bireşim» sonucu zamanla kavuşacaktır. Çocuk, küçük olduğu oranda, «toptan» (global, senkretik, küllî) algıya sahiptir.

Bu iki nedenden dolayı, ilk okuma ve yazma öğretiminde, «cümle», yahut «çözümleme» (analiz, tahlil) yöntemi uygulanmaktadır. Bu, 1926 yılından beri çıkan öğretim programlarımızda birer ilke olarak tekrarlanmaktadır. Bu bilimsel ilkeler yerinde dururken, TRT'nin bunun zıddına, ilk okuma ve yazma öğretiminde temel teşkil edecek yayında bulunması doğru değildir. Bunun değişmesi gerekir. Bu yolla çocuklar, gittikçe daha geniş bir alanı görmeye alıştırılacak yerde, daha az bir alanı görmeye alıştırılıyor. Bu temel yaşantılar, sonuçta, çocuğun anlayarak okuma yeteneğini olumsuz yönde etkileyebilir.

İlk okuma ve yazma öğretiminde harften hareket etmeyi öneren bir öğretim üyesi arkadaşımız varmış. Basına da yansımış, Öğrencilerim söylemişti. Adını bilmiyorum. İçimizde bu düşüncede olan bir arkadaşımız varsa, lütfen ortaya çıksın. Bu konuyu burada tartışalım. Böyle eğitim sorunlarının tartışılacağı yer tam burasıdır. Aynı programda, 20 sayısı, öğretilirken, 2'nin yanına sıfır gelirse 20 olur, deniyor. 20 sayısı böyle mi öğretilir?

Bu münasebetle, bir yanlışlığın da düzeltilmesini isterim: Bazı eğitim çevrelerinde harf yöntemine «tümevarım», cümle yöntemine de «tümdengelim» denmektedir. Bunlar yanlıştır. Tümevarım (induction) ve tümdengelim (deduction) birer mantık terimidir. Tümevarımda, uslamlama (muhakeme) yaparken, örneklerden, olaylardan, özel durumlardan hareket ederek genel sonuçlar (yargılar) çıkarılır. Tümdengelimde de zihin yoluyla, doğru olan ya da doğru kabul edilen önermelerden (yargılardan) zorunlu olarak yeni önermeler (yargılar) çıkarılır. İlk okuma ve yazma yöntemleri ile bunların ilgileri yoktur.

Hepinize saygılar sunarım.

Daha sonra, Dr. Fevzi Öz ve birkaç üye söz aldı ve örnekler de vererek Cavit Binbaşıoğlu'nun söylediklerini pekiştirici nitelikte konuşmalar yaptılar.

NÖBETÇİ ECZANE
SAYAN
Demirciler Cad. Tel:115 35